

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Sprawozdanie za rok 2025
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Wiedza o społeczeństwie
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Termin egzaminu:</i>	13 maja 2025 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	19 września 2025 r.

Sprawozdanie zostało opracowane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z Okręgową Komisją Egzaminacyjną w Warszawie.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa

tel. 22 536 65 00

www.cke.gov.pl sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie (województwo mazowieckie)

ul. Józefa Bema 87, 01-233 Warszawa

tel. 22 457 03 35

www.oke.waw.pl info@oke.waw.pl

Spis treści

Opis arkusza maturalnego	4
Dane dotyczące populacji zdających	5
Przebieg egzaminu	6
Podstawowe dane statystyczne	7
Komentarz	19
Wnioski i rekomendacje	47

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2024/2025 egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie został przeprowadzony na podstawie wymagań podstawy programowej określonej w rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.¹.

Arkusz egzaminacyjny z wiedzy o społeczeństwie poza zadaniami rozszerzonej odpowiedzi składał się z 19 wiązek zadań: 14 wiązek dwuzadaniowych i pięciu – trzyzadaniowych. Za rozwiązanie części testowej arkusza można było uzyskać 48 punktów, a za realizację dwóch zadań rozszerzonej odpowiedzi – 12 punktów (5 punktów za zadanie RO: pismo formalne i 7 punktów za zadanie RO: wypowiedź argumentacyjna). 11 zadań (łącznie 11 punktów) było zadaniami zamkniętymi (wyboru wielokrotnego lub prawda/fałsz), natomiast pozostałe 32 zadania testowe były zadaniami otwartymi krótkiej odpowiedzi lub z luką (łącznie 37 punktów).

Za rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać zatem maksymalnie 60 punktów. Podczas rozwiązywania zadań można było korzystać z kalkulatora prostego. Do każdej wiązki zadań testowych oraz do obu zadań rozszerzonej odpowiedzi dołączono materiał źródłowy.

Treści każdego z bloków w nauczaniu WoS-u zostały uwzględnione, przy tym najwięcej zadań dotyczyło (w głównym stopniu) bloku *Człowiek i społeczeństwo*, a najwięcej punktów można było uzyskać za zadania związane (przede wszystkim) z blokiem *Państwo i polityka*:

- *Człowiek i społeczeństwo* – 17 zadań testowych: 1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 3.1., 3.2., 3.3., 4.1., 4.2., 5.1., 6.1., 6.2., 7.2., 8.1., 14.1., 16.1. i 16.2. (łącznie 18 punktów);
- *Państwo i polityka* – 10 zadań testowych: 5.2., 7.1., 7.3., 8.2., 9.1., 9.2., 10.1., 10.2., 10.3. i 11.1. oraz zadanie RO: wypowiedź argumentacyjna – zad. 21. (łącznie 20 punktów);
- *Prawo i prawa człowieka* – sześć zadań testowych (zad.: 11.2., 12.1., 12.2., 13.1., 13.2. i 14.2.) oraz zadanie RO: pismo formalne – zad. 20. (łącznie 12 punktów);
- *Zagadnienia międzynarodowe* – 10 zadań testowych: 14.3., 15.1., 15.2., 16.3., 17.1., 17.2., 18.1., 18.2., 19.1. i 19.2. (łącznie 10 punktów).

Większość zadań sprawdzała więcej niż jeden obszar wymagań ogólnych (28 zadań – dwa obszary, a trzy i cztery obszary po dwa zadania). 30 zadań dotyczyło zarówno obszaru *Wiedza i rozumienie*, jak i obszaru *Wykorzystanie i tworzenie informacji* (przy tym cztery z nich nie tylko tych dwóch obszarów). W związku z powyższym wybrano do każdego z 32 wskazanych wyżej zadań wiodące wymaganie ogólne, a w przypadku 13 zadań jest to wymaganie jedyne:

I. *Wiedza i rozumienie* – zadania: 1.1., 1.2., 3.3., 4.1., 4.2., 5.1., 5.2., 6.1., 6.2., 7.1., 7.2., 7.3., 8.2., 9.1., 9.2., 10.1., 10.2., 10.3., 11.1., 11.2., 12.1., 12.2., 13.2., 14.1., 14.2., 14.3., 15.1., 15.2., 16.3., 17.1., 18.1., 18.2., 19.1. i 19.2. (łącznie 39 punktów);

II. *Wykorzystanie i tworzenie informacji* – zadania: 2.2., 3.1., 8.1., 16.1., 16.2., 17.2. i 21. (łącznie 13 punktów);

III. *Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów* – zadania: 2.1., 3.2. i 13.1. (łącznie 3 punkty);

IV. *Komunikowanie i współdziałanie* – zadanie 20. (5 punktów).

¹ Załącznik nr 3 do Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających (Formuła 2023)		3 508
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	3 102
	z techników	402
	z branżowych szkół II stopnia	4
	ze szkół na wsi	75
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	517
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	744
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	2 172
	ze szkół publicznych	2 682
	ze szkół niepublicznych	826
	kobiety	2 105
	mężczyźni	1 403
	bez dysleksji rozwojowej	2 919
	z dysleksją rozwojową	589
Obywatele Ukrainy²		3

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 13 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	114
	słabowidzący	4
	niewidomi	1
	słabosłyszący	9
	niesłyszący	1
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	6
	z zaburzeniem widzenia barw	1
	Ogółem	136

² Zdający – obywatele Ukrainy przystąpili do egzaminu maturalnego na podstawie § 3c ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2094, z późn. zm.).

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			13 maja 2025
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			488
Liczba zespołów egzaminatorów			5
Liczba egzaminatorów-weryfikatorów			5
Liczba egzaminatorów			73
Liczba obserwatorów ³ (§ 8 ust. 1)			5
Liczba unieważnień ⁴	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz)			390

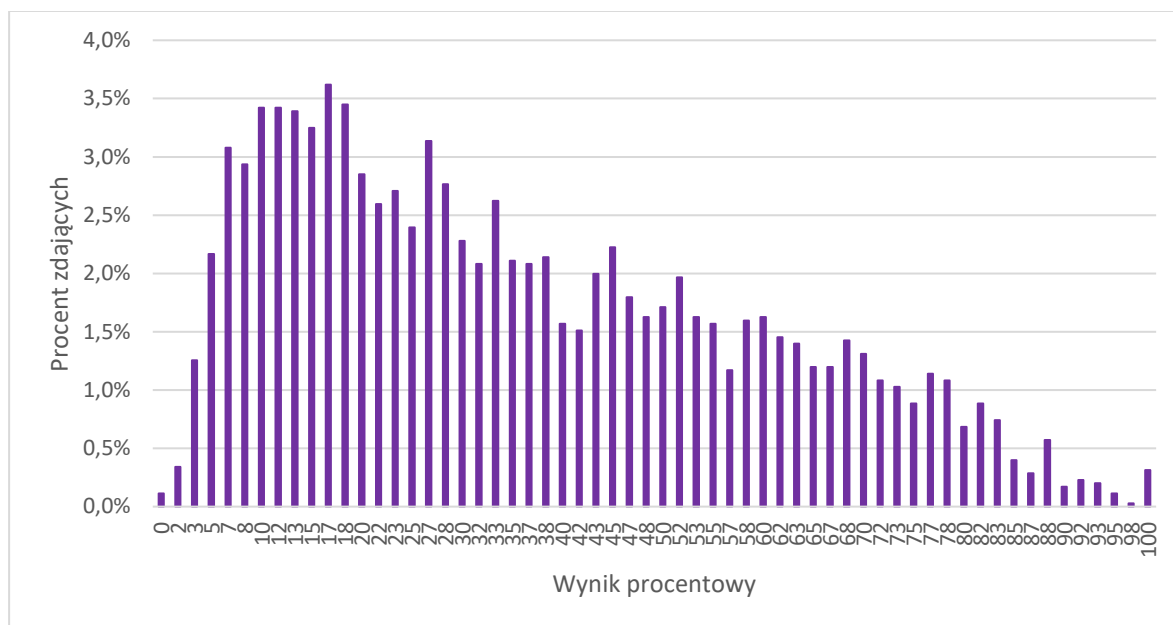
³ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 302, z późn. zm.).

⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881.).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Ogółem Formuła 2023	3 508	0	100	32	17	36	23
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	3 102	0	100	35	17	38	22
z techników	402	0	85	15	10	18	14
z branżowych szkół II stopnia	4	-	-	-	-	-	-

* Dane dotyczą tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania podstawy programowej 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] oraz interpretacji innych źródeł [...].	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. 3) Zdający charakteryzuje na przykładach różne rodzaje norm społecznych [...].	25
1.2.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia [...] prawidłowości życia społecznego [...].	(ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. 5) Zdający wyjaśnia charakter procesu socjalizacji [...].	70
2.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...]. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 6) Zdający rozpoznaje różne aspekty [...] problemów życia codziennego.	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. 5) Zdający analizuje poznawcze przyczyny stosowania stereotypów i związane z tym niebezpieczeństwa. (ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. 3) Zdający charakteryzuje role społeczne człowieka w związku z jego przynależnością do różnych grup społecznych [...].	61
2.2.	(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykorzystuje informacje na temat życia społecznego [...]. (ZR) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 4) Zdający dostrzega perspektywy różnych uczestników życia publicznego.	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. 1) Zdający wyjaśnia kwestię [...] emocji [...] w postępowaniu człowieka [...]. (ZR) VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. 14) Zdający [...] ocenia efektywność [kampanii]. (ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 7) Zdający krytycznie analizuje przekazy medialne i porównuje przekazy różnych mediów dotyczące tych samych [...] procesów.	61
3.1.	(ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...], krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski [...].	(ZR) III. Struktura społeczna i problemy społeczne. 4) Zdający przedstawia strukturę warstwową współczesnego społeczeństwa polskiego. 6) Zdający analizuje nierówności społeczne w Rzeczypospolitej Polskiej [...].	67

3.2.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia i analizuje [...] wybrane współczesne procesy społeczne. (ZR) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 3) Zdający analizuje i wyjaśnia złożone problemy społeczne [...].	(ZR) III. Struktura społeczna i problemy społeczne. 3) Zdający wyjaśnia kwestię dyferencjacji społecznej inteligencji [...] w Rzeczypospolitej Polskiej. 6) Zdający analizuje nierówności społeczne w Rzeczypospolitej Polskiej [...].	48
3.3.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia [...] procesy społeczne [...] we współczesnym świecie.	(ZR) III. Struktura społeczna i problemy społeczne. 4) Zdający przedstawia strukturę warstwową współczesnego społeczeństwa polskiego. (ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. 8) Zdający charakteryzuje współczesne społeczeństwo i analizuje jego cechy ([...] postindustrialne [...]).	67
4.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...], samodzielnie wyciąga wnioski [...].	(ZR) II. Różnorodność kulturowa. 3) Zdający wyjaśnia znaczenie obrzędów przejścia [...].	42
4.2.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym [...]. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego.	(ZP) IV. Prawa człowieka i ich ochrona. 4) Zdający przedstawia szczegółowe prawa [...] grupy posługującej się językiem regionalnym w Rzeczypospolitej Polskiej. (SP) VIII. Wspólnoty narodowe / etniczne i ojczyzna. 4) Zdający wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne, grupę posługującą się językiem regionalnym [...] i lokalizuje miejsca ich zwartego zamieszkiwania.	39
5.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego oraz procesy społeczne, w tym etniczne, we współczesnym świecie. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...].	ZR) IV. Aspekty etniczne życia społecznego. 6) Zdający przedstawia wielowarstwowość tożsamości narodowej na przykładzie [...] Królestwa Belgii, Królestwa Hiszpanii, Konfederacji Szwajcarskiej [...]. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 4) Zdający przedstawia przykład konfliktu etnicznego na obszarze państw członkowskich Unii Europejskiej; lokalizuje go [...].	46
5.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...].	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 9) Zdający przedstawia ustroje terytorialno-prawne we współczesnych państwach demokratycznych – wyjaśnia podział na państwa unitarne i złożone oraz ze względu na stopień decentralizacji [...].	24

6.1.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający wykorzystuje informacje na temat życia społecznego [...].	(ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 1) Zdający przedstawia rodzaje i przykłady organizacji pozarządowych [...]. (SP) IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. 2) Zdający przedstawia cele i formy działań organizacji pozarządowych [...].	24
6.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający analizuje [...] działania w ramach społeczeństwa obywatelskiego. 5) Zdający wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego.	(ZR) VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. 3) Zdający charakteryzuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. 4) Zdający porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej.	17
7.1.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego.	(ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 2) Zdający charakteryzuje formy demokracji bezpośredniej; [...] wyjaśnia – na wybranym przykładzie – wpływ konsultacji publicznych na kształtowanie prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. (SP) IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. 4) Zdający przedstawia formy wpływania obywateli na decyzje władz samorządowych, przykłady realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców finansowanych z budżetów obywatelskich [...].	49
7.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający analizuje różnorodne [...] zachowania społeczno-polityczne oraz działania w ramach społeczeństwa obywatelskiego. 4) Zdający wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością [...] interpretacji innych źródeł [...].	(ZR) VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. 7) Zdający wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa; charakteryzuje jej typy w ujęciu klasycznym. 9) Zdający analizuje – z wykorzystaniem danych o frekwencji [...] – problem absencji [...]. 10) Zdający przedstawia – z wykorzystaniem wyników [...] – formy i poziom niekonwencjonalnej partycypacji politycznej [...] w Rzeczypospolitej Polskiej.	51
7.3.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym [...]. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej.	(ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 8) Zdający przedstawia organy stanowiące i wykonawcze samorządu terytorialnego na poziomie gminy i miasta na prawach powiatu [...]; charakteryzuje przykładowe kompetencje tych organów [...]. (SP) VI. Społeczność lokalna. 3) Zdający wymienia organy stanowiące i wykonawcze w [...] mieście [...].	36

8.1.	(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych [...].	(ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 7) Zdający krytycznie analizuje przekazy medialne [...]. (SP) X. Środki masowego przekazu. 2) Zdający [...] odróżnia informacje o faktach od komentarzy i opinii [...].	50
8.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. 1) Zdający [...] charakteryzuje zjawisko legitymizacji władzy państwowej, odnosząc teorię Maxa Webera do współczesnych przykładów.	33
9.1.	I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZP) 2) Zdający charakteryzuje zasady i formy demokracji [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. 15) Zdający przedstawia niedemokratyczny charakter polskich rozwiązań polityczno-ustrojowych z okresu tzw. Polski Ludowej [...]. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 1) Zdający charakteryzuje zasady ustrojowe [...] zwierzchnictwa narodu, [...] pluralizmu [...]. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne. (SP) XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. 2) Zdający wyjaśnia zasadę suwerenności narodu [...]. 4) Zdający wyjaśnia zasadę pluralizmu politycznego [...].	33
9.2.	I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZP) 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. 16) Zdający [...] rozważa, na ile polska demokratyzacja przełomu lat 80. i 90. XX w. miała charakter reformy, a na ile – rewolucji. (ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 11) Zdający wyjaśnia, jaki model władzy lokalnej i regionalnej funkcjonuje w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 4) Zdający przedstawia organizację pracy Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej [...] oraz status posła [...], w tym instytucje mandatu wolnego [...]. (SP) XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. 2) Zdający wyjaśnia zasadę suwerenności narodu [...].	19
10.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 4) Zdający charakteryzuje systemy ze szczególną rolą prezydenta – [...] semiprezydency / parlamentarno-prezydencki (na przykładzie Republiki Francuskiej) [...].	61

10.2.	I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZP) 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 4) Zdający [...] wykazuje, że elementy [systemu parlamentarno-prezydenckiego] obowiązują w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 5) Zdający [...] przedstawia kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej: [...] w stosunku do rządu, parlamentu [...]. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne.	35
10.3.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 4) Zdający charakteryzuje systemy ze szczególną rolą prezydenta – [...] semiprezydencki / parlamentarno-prezydencki (na przykładzie Republiki Francuskiej). (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne.	29
11.1.	I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZP) 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego.	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 6) Zdający charakteryzuje funkcje legislacyjnej: ustrojodawczą, [...] kontrolną [...]; wskazuje kompetencje parlamentu w Rzeczypospolitej Polskiej w ramach poszczególnych funkcji. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 4) Zdający przedstawia organizację pracy Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej [...] (kworum, rodzaje większości) [...].	42
11.2.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego.	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający porównuje ścieżkę legislacyjną wymaganą do zmiany Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, tworzenia ustaw [...]. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 4) Zdający [...] wymienia kompetencje Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej [...]. 5) Zdający [...] przedstawia kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej: ceremonialno-reprezentacyjne, w stosunku do [...] parlamentu [...]. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 2) Zdający [...] przedstawia procedurę ustawodawczą.	24
12.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego.	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 12) Zdający przedstawia [...] środki karne unormowane w [...] Kodeksie karnym w Rzeczypospolitej Polskiej.	70

12.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) X. Kontrola władzy. 6) Zdający przedstawia zasady organizacji i funkcjonowania władzy sądniczej. (ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 11) Zdający stosuje w analizie przypadku podstawowe instytucje prawa karnego w Rzeczypospolitej Polskiej ([...] występki a zbrodnie [...]). 13) Zdający [...] wyjaśnia rolę prokuratora [...].	31
13.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający charakteryzuje kwestię praw człowieka i ich międzynarodowej ochrony. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...]. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 1) Zdający [...] przedstawia prawa, które mu przysługują, oraz mechanizmy ich dochodzenia.	(ZR) XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. 1) Zdający [...] rozróżnia generacje praw człowieka, [...] wskazując na inny stopień ich ochrony. 5) Zdający charakteryzuje system ochrony praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych, uwzględniając Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych oraz Międzynarodowy pakt praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne.	21
13.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający charakteryzuje kwestię praw człowieka i ich międzynarodowej ochrony. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. 5) Zdający charakteryzuje system ochrony praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych, uwzględniając Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych oraz Międzynarodowy pakt praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych.	41
14.1.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) IV. Aspekty etniczne życia społecznego. 1) Zdający przedstawia różne koncepcje narodu (polityczną i etniczno-kulturową) [...]. (SP) VIII. Wspólnoty narodowe / etniczne i ojczyzna. 2) Zdający wyjaśnia, czym obywatelstwo różni się od narodowości [...]. 4) Zdający wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne [...].	33
14.2.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego.	(ZP) IV. Prawa człowieka i ich ochrona. 4) Zdający przedstawia szczegółowe prawa mniejszości narodowych i etnicznych [...] w Rzeczypospolitej Polskiej [...].	19

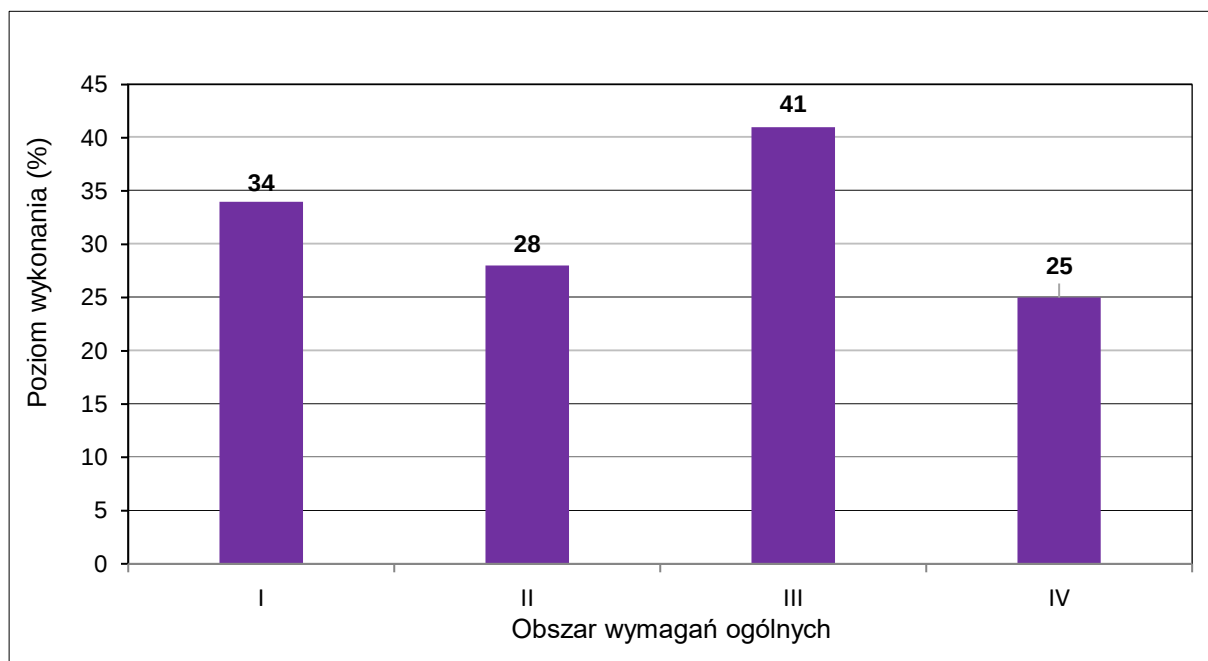
14.3.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 6) Zdający charakteryzuje kwestię praw człowieka i ich międzynarodowej ochrony. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 5) Zdający wyjaśnia zależność między prawem unijnym i krajowym. (ZR) XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. 6) Zdający charakteryzuje system ochrony praw człowieka Unii Europejskiej [...]. (ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 17) Zdający charakteryzuje [...] działania [...] Rady Europy.	20
15.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 1) Zdający rozróżnia typy ładów międzynarodowych (monocentryczny, dwubiegunowy, policentryczny), odwołując się do historii XX i XXI w. [...].	38
15.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych, także w perspektywie globalnej i ze wskazaniem na globalne współzależności.	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 1) Zdający rozróżnia typy ładów międzynarodowych (monocentryczny, dwubiegunowy, policentryczny), odwołując się do historii XX i XXI w.; przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw dla funkcjonowania tych ładów. 2) Zdający przedstawia zmiany w międzynarodowym ładzie politycznym i gospodarczym w XXI w. 7) Zdający wykazuje, że regionalne mocarstwa niezachodnie [...] działają w kierunku wzmocnienia własnej pozycji międzynarodowej [...]. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 11) Zdający [...] ocenia wpływ [Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego] na pozycję Stanów Zjednoczonych Ameryki w świecie.	21
16.1.	(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością [...] interpretacji innych źródeł [...].	(ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 9) Zdający interpretuje wyniki badań opinii publicznej [...]. (SP) X. Środki masowego przekazu. 4) Zdający [...] znajduje w Internecie komunikaty z badań opinii publicznej oraz odczytuje i interpretuje proste wyniki takich badań.	39
16.2.			51
16.3.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością [...] interpretacji innych źródeł [...].	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 2) Zdający przedstawia zmiany w międzynarodowym ładzie politycznym i gospodarczym w XXI w. 4) Zdający wyjaśnia na przykładach wzajemne zależności [...] pomiędzy dawnymi metropoliami a państwami postkolonialnymi. 7) Zdający wykazuje, że [...] Federacja Rosyjska [działa] w kierunku wzmocnienia własnej pozycji międzynarodowej [...]. 9) Zdający przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w nieunijnej części Europy; lokalizuje je, wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje.	42

17.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny łańd międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) XIV. Integracja europejska. 3) Zdający przedstawia integrację w ramach Unii Europejskiej [...]. 4) Zdający [korzysta] z przepisów traktatu z Lizbony [...].	41
17.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 4) Zdający wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. 7) Zdający analizuje współczesny łańd międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego, samodzielnie wyciąga wnioski [...].	(ZR) XIV. Integracja europejska. 3) Zdający przedstawia integrację w ramach Unii Europejskiej [...]. 4) Zdający rozważa kwestię charakteru prawnego Unii Europejskiej, korzystając z przepisów traktatu z Lizbony i wskazując na zasady pomocniczości, subsydiarności i solidarności. 12) Zdający formułuje argumenty na temat przyszłości Unii Europejskiej w zakresie jej struktury i zadań [...].	31
18.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny łańd międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) XIV. Integracja europejska. 7) Zdający charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w sferze [...] spraw wewnętrznych [...]. 8) Zdający charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w sferze polityki [...] bezpieczeństwa [...]. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 8) Zdający [...] przedstawia podstawowe obszary [...] działania Unii Europejskiej. (SP) XII. Sprawy międzynarodowe. 2) Zdający [...] przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w [Unii Europejskiej] dla [...] osób podróżujących [...].	61
18.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny łańd międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 8) Zdający wymienia państwa członkowskie Unii Europejskiej [...].	59

19.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia politycznego [...].	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 11) Zdający przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w XXI w. na obszarze Środkowego [...] Wschodu; lokalizuje je i wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje. (ZR) XV. Polska polityka zagraniczna. 6) Zdający przedstawia udział Rzeczypospolitej Polskiej w międzynarodowych misjach pokojowych i operacjach militarnych [...].	39
19.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 4) Zdający wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 11) Zdający przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w XXI w. na obszarze Środkowego [...] Wschodu; lokalizuje je i wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje. 14) Zdający wyjaśnia pojęcia [...] interwencji humanitarnej oraz misji pokojowej; podaje ich przykłady z różnych części świata, oceniając ich skuteczność i aspekty moralne. 16) Zdający charakteryzuje strategie zwalczania terroryzmu, wskazując na ich słabe i mocne strony.	11
20.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] oraz interpretacji innych źródeł [...]. III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. (ZR) 6) Zdający rozpoznaje przypadki [...] łamania prawa oraz wybiera odpowiednie mechanizmy dochodzenia tych praw. (ZP) 6) Zdający rozpoznaje różne aspekty, także prawne, problemów życia codziennego i podaje możliwe sposoby ich rozwiązania. (ZR) IV. Komunikowanie i współdziałanie. 5) Zdający korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego, w tym instytucje prawne – sporządza pisma do organów władz.	(ZR) X. Kontrola władzy. 6) Zdający przedstawia zasady organizacji i funkcjonowania władzy sądowniczej. (ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 7) Zdający analizuje kazusy z zakresu prawa [...] spadkowego. 9) Zdający przedstawia podstawowe zasady postępowania cywilnego; pisze pozew w sprawie cywilnej. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 9) Zdający przedstawia strukturę sądownictwa powszechnego [...] w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] wskazuje, w jakim kodeksie obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy; interpretuje przepisy prawne. 5) Zdający wyjaśnia podstawowe instytucje prawne prawa [...] spadkowego w Rzeczypospolitej Polskiej ([...] spadek, dziedziczenie ustawowe i testamentowe). 7) Zdający przedstawia przebieg postępowania cywilnego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz uczestniczące w nim strony; analizuje kazus z zakresu prawa cywilnego [...], w tym pozew w takiej sprawie.	30

21.	I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 2) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową [...]. (ZR) 4) Zdający wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. (ZR) 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZP) 2) Zdający charakteryzuje zasady i formy demokracji [...]. (ZP) 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (ZR) 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski i formułuje opinie. (ZR) 4) Zdający wykorzystuje informacje do tworzenia własnej złożonej wypowiedzi oraz rozważania różnych rozwiązań w obszarze społeczno-politycznym. (ZP) 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] popularnonaukowych oraz interpretacji innych źródeł [...]. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 5) Zdający diagnozuje problemy społeczno-polityczne [...]. (ZR) IV. Komunikowanie i współdziałanie. 2) Zdający tworzy strategię argumentowania [...].	(ZR) VII. Rywalizacja o władzę. 8) Zdający analizuje argumenty na rzecz większościowego, proporcjonalnego i mieszanego systemu wyborczego; przedstawia rozwiązania prawne w systemie proporcjonalnym sprzyjające personalizacji wyborów i stabilności rządu. 9) Zdający porównuje typy systemów wyborczych i analizuje ich wpływ na systemy partyjne; porównuje systemy wyborcze obowiązujące w wyborach w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający wyjaśnia, jak są przeprowadzane powszechne i bezpośrednie wybory organów władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej; na przykładzie wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej porównuje ordynację proporcjonalną i większościową; analizuje potencjalne wady i zalety każdego z tych systemów wyborczych. (SP) XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] przedstawia zasady wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.	18

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

W roku 2025 do egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie w Formule 2023 przystąpili po raz trzeci absolwenci liceów ogólnokształcących, a po raz drugi – absolwenci techników i szkół branżowych II stopnia. Egzamin odbył się tylko na poziomie rozszerzonym i okazał się trudny.

1. Analiza jakościowa zadań

Średni wynik, jaki osiągnęli absolwenci, to 36%, a poziom wykonania zadań mieścił się w przedziale 11–70%. Nie było w arkuszu zatem zadań bardzo łatwych. Dwa zadania okazały się dla zdających łatwymi. Jedenaście zadań było umiarkowanie trudnymi. W arkuszu dominowały zadania trudne – było ich dwadzieścia siedem, przy tym piętnaście z nich rozwiązano na poziomie niższym niż średnia z arkusza. Pięć zadań okazało się dla zdających bardzo trudnymi.

Poziom rozwiązywalności zadań zależał od wymagania ogólnego, którego opanowanie w głównym stopniu sprawdzało dane zadanie. Poziomy te liczone dla wszystkich zadań z zakresu poszczególnych wymagań mieściły się w przedziale 25–41%. Najlepsze rezultaty – inaczej niż w zeszłym roku a podobnie jak dwa lata temu – zdający osiągnęli z zadań sprawdzających nade wszystko wymaganie ogólne *Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów*. Słabszy niż w zeszłym roku (34%) był rezultat zadań weryfikujących głównie obszar *Wykorzystanie i tworzenie informacji* (za sprawą dużo gorszego wyniku zadania rozszerzonej odpowiedzi: wypowiedź argumentacyjna). W zakresie najliczniej weryfikowanego wymagania *Wiedza i rozumienie* średnia wyniosła 28% (i była o 4 punkty procentowe niższa niż w zeszłym roku). Najslabiej – podobnie jak w dotychczasowych maturach w Formule 2023 – wypadło opanowanie wymagania *Komunikowanie i współdziałanie*.

Poziom rozwiązywalności zadań zależał od bloku tematycznego, którego dotyczyło dane zadanie. Różnica między wynikami zadań z bloku najtrudniejszego i najłatwiejszego wyniosła w tym roku 13 punktów procentowych, a zatem staje się ona z kolejnym rokiem obowiązywania matury w Formule 2023 coraz mniejsza.

Najłatwiejsze – jak zawsze – okazały się dla zdających zadania z bloku *Człowiek i społeczeństwo*, których średni poziom wykonania wyniósł 47%. Wynik ten był zatem o około 1/3 wyższy niż średnia z arkusza. Warto podkreślić także typową i znaczną rozpiętość wyników zadań z tego bloku – w analizowanej maturze mieściły się one w przedziale 17–70%. Wśród 17 zadań jedno okazało się łatwym, osiem umiarkowanie trudnymi, a 7 – trudnymi. Trzy z tych ostatnich zadań (zad.: 1.1., 6.1. i 14.1.), jak również jedno zadanie bardzo trudne (zad. 6.2.), rozwiązano na poziomie niższym niż średnia z arkusza.

Inaczej niż w dotychczasowych maturach zadania z bloku *Zagadnienia międzynarodowe* nie zostały rozwiązane na poziomie niższym niż średnia z arkusza – ich poziom wykonania wyniósł bowiem 36%. Mieścił się on w przedziale o dość znacznej rozpiętości (11–61%). Cztery z 10 zadań z tego bloku rozwiązano na poziomie niższym niż średnia z arkusza (najtrudniejsze w arkuszu zad. 19.2. oraz zad.: 14.3. i 15.2.). Poziom wykonania dwóch zadań pozwala umieścić je w zbiorze zadań umiarkowanie trudnych. Ponad połowę (siedem) zadań z tego bloku stanowiły zadania trudne.

Kolejnymi w skali trudności były zadania z zakresu tematyki prawnej – średni poziom wykonania zadań z bloku *Prawo i prawa człowieka* był niższy niż w poprzednich dwóch maturach i wyniósł 34%. Rezultaty zadań mieściły się w przedziale o znacznej – a zarazem najwyższej – rozpiętości (19–70%). Wśród zadań z tego bloku jedno okazało się bardzo trudne (zad. 14.2.), a pięć należy umieścić w kategoriach zadań trudnych (zad.: 11.2., 12.2., 13.1., 13.2., i 20.). Jedno zadanie okazało się umiarkowanie trudnym (zad. 12.1.). Aż pięć z siedmiu zadań z tego bloku zostało rozwiązanych na poziomie niższym niż średnia z arkusza.

Zadania z zakresu bloku *Państwo i polityka* wykonano na poziomie zbliżonym do tego z zeszłego roku – średnia wyniosła bowiem 34% (a licząc bez zadania rozszerzonej odpowiedzi – 36%). Rezultaty tych zadań mieściły się w przedziale 18–61%. Zdecydowana większość (osiem z 11) zadań z tego bloku okazała się trudna dla zdających, przy tym pięć z nich rozwiązano na poziomie niższym niż średnia z arkusza. Drobnym pozytywem jest to, że tylko dwa zadania politologiczne okazały się bardzo trudne (zad. 9.2. i 19.2.), a jedno – umiarkowanie trudne.

Należy podkreślić, że mamy do czynienia z generalnymi prawidłowościami między rodzajami bądź formami zadań a ich średnimi wynikami (choć, oczywiście, nie zawsze ma to przełożenie na rezultat każdego zadania). Jak co roku, trudniejsze dla zdających są zadania otwarte w porównaniu z zamkniętymi.

Spośród 11 zadań zamkniętych cztery okazały się umiarkowanie trudne, a sześć było zadaniami trudnymi (przy tym tylko jedno z nich zostało rozwiązane na poziomie niższym niż średnia z arkusza). Jedno zadanie było dla zdających łatwym (zad. 12.1). W tegorocznej maturze średni rezultat zadań wielokrotnego wyboru wyniósł 53% (przedział poziomu wykonania 41–70%), a zadań prawda–fałsz – 45% (przedział poziomu wykonania 29–67%).

Spośród zadań otwartych najtrudniejszym typem – inaczej niż w zeszłym roku – okazały się zadania rozszerzonej odpowiedzi, a ich poziom wykonania wyniósł tylko 24%. Trudniejsza dla zdających okazało się – podobnie jak dwa lata temu – wypowiedź argumentacyjna (poziom wykonania 18%) niż pismo formalne (poziom wykonania 30%).

Zadania z luką (wymagające uzupełnienia zdania bądź krótkiego tekstu jednym lub kilkoma wyrazami, np. nazwami lub liczbami) oraz zadania krótkiej odpowiedzi wymagające podania nazw zostały rozwiązane na poziomie relatywnie zadowalającym. Średni poziom ich wykonania wyniósł 44%, a ich rezultaty mieściły się w przedziale 24–70%. Spośród sześciu takich zadań jedno okazało się umiarkowanie trudne, cztery – trudne (przy tym tylko jedno z nich zostało rozwiązane na poziomie niższym niż średnia z arkusza), a jedno łatwe.

Z kolei średni poziom wykonania zadań krótkiej odpowiedzi wymagających sformułowania dłuższej wypowiedzi (polegającej na uzasadnieniu, porównaniu czy wyjaśnieniu zjawisk bądź procesów) był gorszy niż w zeszłym roku – wyniósł on 35% i mieścił się w przedziale 11–67%. Spośród 26 takich zadań dominowały (16 zadań) zadania trudne, sześć zadań okazało się umiarkowanie trudnymi, a cztery było zadaniami bardzo trudnymi. Tylko dziewięć takich zadań zostało rozwiązanych na poziomie wyższym niż średnia z arkusza.

2. Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

W tej części Komentarza omówimy zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej. Przyjmiemy do analizy, że są to zadania, których poziom wykonania był niższy niż średnia z arkusza o więcej niż 10 punktów procentowych. Jest to 12 zadań: wszystkie sześć zadań bardzo trudnych (zad.: 6.2., 9.2., 14.2., 15.2., 19.2. i 21.) oraz zadania 1.1., 5.2., 6.1., 11.2., 13.1. i 14.3. z kategorii zadań trudnych.

Zwraca uwagę, że w tej kategorii nie mamy żadnego zadania zamkniętego, a występuje w niej tylko jedno zadanie krótkiej odpowiedzi wymagające podania nazwy (zad. 6.1.). Zważywszy na to, że jednym z omawianych tu zadań jest zadanie rozszerzonej odpowiedzi (zad. 21.), pozostałe 10 zadań to zadania krótkiej odpowiedzi, w których należało udzielić nieco dłuższej wypowiedzi. W przypadku czterech zadań wskazanych jako ostatnie polecenie wymagało wyjaśnienia: przyczyny (zad. 6.2.), różnic (zad.: 11.2., 13.1.) oraz rozwiązania prawnego (zad. 14.2.), a w przypadku trzech takich zadań proszono zdających o sformułowanie argumentu i kontrargumentu do tezy (zad.: 5.2., 15.2., 19.2.). Polecenie do pozostałych trzech takich zadań wymagały: uzasadnienia z odniesieniem do typologii (zad. 1.1.), sformułowania argumentów z odniesieniem do rozwiązań prawnych (zad. 9.2.) oraz rozstrzygnięcia i uzasadnienia (zad. 14.3.).

Widzimy, że wśród zadań z omawianej tu kategorii – inaczej niż w przypadku poprzednich matur w Formule 2023 – mamy zadania z bloków *Człowiek i społeczeństwo* (zad.: 1.1., 6.1. i 6.2.) oraz *Prawo i prawa człowieka* (zad.: 11.2., 13.1. i 14.2.). Przy tym w przypadku każdego z wskazanych tu bloków są to – jak wskazano – po trzy zadania. Także po trzy zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej, to zadania związane z blokami *Państwo i polityka* (zad.: 5.2. 9.2. i 21.) oraz *Zagadnienia międzynarodowe* (zad. 14.3., 15.2. i 19.2.).

Omówienie zadania 1.1. (poziom wykonania 25%)

Zadanie sprawdzało nade wszystko znajomość typologii norm społecznych, jak również umiejętność czytania ze zrozumieniem i wyciągania wniosków z nietypowych tekstów (fragmentów poezji oraz poradnika z początku XX wieku). Czasem mylono rodzaje norm (jak w przykładach 1. i 2.). Bardzo częste były realizacje, w których właściwie rozumiano teksty, ale nie realizowano polecenia, gdyż nie odnoszono się do typologii norm (jak w przykładach 3., 4. i 5.). Problemom z właściwym odniesieniem się do tej typologii towarzyszyło czasem niezrozumienie tekstów lub jednego z nich (jak w przykładzie 6.).

Przykład 1.

Fragment Tekst 1. odnosi się do normy obywatelskiej, a tekst 2. do normy religijnej, ~~nie~~ odnoszą się więc do innych rodzajów norm.

Przykład 2.

Tekst 1. dotyczy norm ~~obywatelskich~~ ^{zwyczajowych}, które świadczą o ~~degracji~~ ^{wychowaniu}, natomiast tekst 2. dotyczy norm ~~zwyczajowych~~ ^{obyczajowych}, takich jak życie wierzni.

Przykład 3.

Tekst pierwszy odnosi się do właściwego zachowania jako gospodarza domu w czasie przyjmowania gości. Jest to norma skupiająca się na grzeczności i szacunku społecznego. Drugi tekst mówi o innej normie skupiającej się na wartościach dotyczących odwagi i wierności w czasach trudnych dla człowieka.

Przykład 4.

Tekst pierwszy odnosi się do formalnych norm zachowania oraz dobrego wychowania. Tekst drugi nawiązuje do sztywnych postaw takich jak odwaga i wierność, przez co ~~stanowi on~~ dotyczy on nieformalnych idealistycznych norm, które wychwalane są przez społeczeństwo.

Przykład 5.

Pierwszy tekst odnosi się do norm społecznych ^{wynikających z} ~~wynikających z~~ ~~tradycji~~ i zasad ^{dobrego wychowania} ~~dobrego wychowania~~ podczas gdy drugi tekst odnosi się do norm społecznych mówiących o tym, jakie cechy powinien mieć człowiek ^{według} ~~według~~ ^{społeczeństwa} ~~społeczeństwa~~. A więc teksty dotyczą innych rodzajów norm społecznych.

Przykład 6.

Tekst 1 dotyczy norm obyczajowych natomiast tekst 2 norm zwykłych i panujących. Tekst 1 mówi o tym co powinno się robić (co wypada), natomiast tekst 2 mówi o robieniu tego co inni.

Omówienie zadania 5.2. (poziom wykonania 20%)

Zadanie sprawdzało wiedzę w zakresie form ustroju terytorialno-prawnego. W celu jego poprawnego rozwiązania należało także wykazać się znajomością mapy Europy, umiejętnością czytania ze zrozumieniem oraz wiedzą na temat struktur etnicznych i językowych społeczeństw zamieszkujących państwa oznaczone na mapie. Zdający dość

często popełniali błędy co do tradycyjnej struktury etnicznej w różnych państwach (jak w przykładach 7., 8. i 9.). Przykład 9. jest też egzemplifikacją błędów w określaniu ustroju terytorialno-prawnego państwa (Francji), przy tym błędy w prawidłowym określeniu tego ustroju zdarzały się i wobec innych państw (jak w przykładach 10. i 11.). Bywały też realizacje, w których rozpatrywano w wypowiedzi państwo spoza tych zaznaczonych na mapie (przykład 12.). Z kolei z przykładu 13. można wnioskować, że część zdających nie tylko miała braki w wiedzy, ale także w orientacji w problematyce ustroju terytorialno-prawnego.

Przykład 7.

Argument – Państwa tj. Niemcy poprzez swoją wieloetniczność, są państwami federalnymi.
 Kontrargument – Państwa np. Hiszpania, mimo swojej wieloetniczności jest państwem jednolitym, a więc nie ma ustroju federalnego.

Przykład 8.

Argument – Szwajcaria jest federacją i jednocześnie państwem z wieloma językami urzędowymi.
 Kontrargument – Francja jest federacją i państwem stosunkowo jednolitym tworząc z językiem francuskim jako urzędowym

Przykład 9.

Argument – Niemcy są państwem federalnym: ^{spółnotowe} ~~paradyg~~ paradygma postępuje się różnymi językami i są tradycyjnie wieloetniczne.
 Kontrargument – Szwajcaria jest państwem ~~nie~~ federalnym, a społeczeństwo nie jest tradycyjnie wieloetniczne i nie postępuje się on wieloma językami.

Przykład 10.

Argument – Taki system ma Belgia. Ustrój federalny daje większą autonomię określonym obszarom, co w przypadku Belgii jest niezbędne ~~sta~~ by zachować odrębność między Flamandami i Walonami.
 Kontrargument – ~~Hiszpania nie ma~~ W Hiszpanii jest tylko jeden oficjalny państwowy język ~~(który jest stosowany przez większość)~~ a Hiszpania i tak ma ustrój federalny.

Przykład 11.

Argument – *Szwajcaria, która jest krajem wielu języków ma złożoną formę państwa składającą się z kantonów.*
 Kontrargument – *Belgia, mimo wielu występujących języków ma jednolity i terytorialno-prawny.*
Unitarny państwo

Przykład 12.

Argument – *Państwa wieloetniczne są mniej federalny ustrój, duża część autonomii tym niebezpiecznego projektem są Niemcy podzieleni na Landy*
 Kontrargument – *Państwa ze społeczeństwami wielokulturowymi nie mają federalnego ustroju tego przykładem jest unitarna Holandia*

Przykład 13.

Argument – *Przez multilingualizm sprawowanie ustroju federalnego terytorialno-prawnego jest łatwiejsze tj. 3 Fraga*
 Kontrargument – *W Niemczech, które nie są krajem z wieloma językami, występuje ustrój terytorialno-prawny*

Omówienie zadania 6.1. (poziom wykonania 24%)

W zadaniu tym należało rozpoznać formę prawną organizacji pozarządowej opisanej w tekście. Przewidywać można było, że część zdających – mimo umieszczonych w tym tekście cech charakterystycznych stowarzyszenia – w odpowiedzi wpisze nazwę „fundacja” (jak w przykładzie 14.). Jednak było także wiele odpowiedzi, w których parafrazowano sformułowanie z tekstu (przykład 15.) albo starano się wytworzyć własną nazwę formy prawnej (jak w przykładach 16., 17. i 18.). Część odpowiedzi wskazuje z kolei na problem z rozumieniem polecenia przez niektórych zdających (przykłady 19. i 20.).

Przykład 14.

Fundacja

Przykład 15.

Organizacja na rzecz porządku.

Przykład 16.

Organizacja non-profit (III sektora)

Przykład 17.

Fundacja charytatywna

Przykład 18.

...charytatywna

Przykład 19.

Krajowy rejestr Sądowy

Przykład 20.

Dopuszczalne do zniżek 51%

Omówienie zadania 6.2. (poziom wykonania 17%)

Było to najtrudniejsze zadanie zakresu bloku *Człowiek i społeczeństwo*. Sprawdzało ono znajomość uprawnień wynikających z uzyskania przez organizację pozarządową statusu organizacji pożytku publicznego. Można było przypuszczać, że zdecydowana większość odpowiedzi będzie dotyczyła możliwości uzyskiwania 1,5% z podatku dochodowego od osób fizycznych, a błędy będą dotyczyły nieodpowiedniego czy nieprecyzyjnego zapisu tego uprawnienia (jak w przykładzie 21.). Jednak w części realizacji zdający kompilowali elementy polecenia i tekstu (jak w przykładzie 22.). Wiele było odpowiedzi wskazujących na zrozumienie, że status organizacji pożytku publicznego daje określone uprawnienia, ale udzielane odpowiedzi były zbyt lakoniczne (przykłady 23. i 24.) lub ujęte niewłaściwie (przykłady 25. i 26.). Bywały też realizacje wskazujące na niezrozumienie polecenia, przy tym nierzadko także błędne merytorycznie (jak w przypadku przykładu 27.).

Przykład 21.

Organizacje pożytku publicznego mogą starać się o 1,5% podatku, które ma A dzięki funduszom mogły poszerzyć działalność i mieć więcej możliwości.

Przykład 22.

Ponieważ organizacje pożytku publicznego jak sama
nazwa wskazuje – dążą do wspierania i pomocy w różnych
dla dobra ogółu, a jak czytamy w pierwszym zdaniu
tej grupy absolwentów – cele ich działalności to – wspieranie i rozwój swojej
szkoły.

Przykład 23.

Organizacje pożytku społecznego dostają na swoje
cele fundusze ze strony państwa. Mogłyby to pomóc
organizacji przedstawionej w tekście w realizacji swoich

Przykład 24.

Po nadaniu tego statusu organizację może wspierać m.in.
finansowo państwo – za pośrednictwem gminy, w której
szkółka się znajduje.

Przykład 25.

Ponieważ mogłoby ona otrzymywać różnego rodzaju dotacje
ze względu na swój status, czy przynależność.

Przykład 26.

Ponieważ organizacja pożytku publicznego mogłaby
ubiegać się o dofinansowanie co wpłynęłoby na rozwój
szkoły umożliwiałby jej zakup nowych rzeczy.

Przykład 27.

Jeśli liczba członków pewnego związku powinien limit może ona być
brana pod uwagę w pożytku publicznym.

Omówienie zadania 9.2. (poziom wykonania 19%)

W zadaniu tym materiałem źródłowym był przepis Konstytucji PRL-u, na podstawie którego należało wskazać trzy rozwiązania (z sześciu), które uległy zmianie, przy tym zdający mieli określić także obecne rozwiązania w danej kwestii. Najczęstszym poprawnym elementem odpowiedzi była kwestia braku możliwości odwołania przez wyborców swojego przedstawiciela w parlamencie – zapewne dlatego, że w tym przypadku wystarczał zapis będący zaprzeczeniem rozwiązania z analizowanego przepisu. Wszystkie poniższe przykłady rozwiązań tego zadania – poza ostatnim – to realizacje, w których poprawny był właśnie ten jeden element. Przykłady 28. i 29. to przykłady rozwiązań, za które zdający nie otrzymali nawet punktu, gdyż w wypowiedzi odnosili się tylko do tej kwestii, przy tym z błędami (leksykalnymi – 28. lub merytorycznymi – 29.). Kolejne dwa przykłady to realizacje, w których próbowano odwołać się do jeszcze jednej kwestii, ale uczyniono to z uchybieniami wskazującymi na niewłaściwe odczytanie części przepisu prawnego z materiału (przykład 30.) lub bez podania obecnego rozwiązania ustrojowego (przykład 31.). Przykład 32. jest dość typowym rozwiązaniem, które wyceniono na 1 punkt – mamy w nim kwestię braku możliwości odwołania posłów oraz zmianę nazwy państwa, a do maksymalnej oceny brakowało w nim stwierdzenia, że rady narodowe zostały zastąpione systemem samorządu terytorialnego (czego brakowało także we wskazanym wcześniej przykładzie 31.). Ostatni przykład (33.) jest egzemplifikacją realizacji, w której zdający rozwiązał zadanie niezgodnie z poleceniem – brał pod uwagę wszystkie przepisy z materiału.

Przykład 28.

• Sejm w obecnym prawie Państwo Polskiego
może być rozwiązany jeśli nie ujdzie
• rozwiązać nowego rządu
Sejm może być rozwiązany jeśli nie ujdzie
ustawy budżetowej
•
Obywatele nie mogą sami odwołać posła.

Przykład 29.

• braku możliwości przez obywateli odwołania
reprezentanta w Sejmie i to
• braku odpowiedzialności wybranych reprezentantów
przed wyborcami
• przedstawiciele Sejmu R.P. są odpowiedzialni wyłącznie
Trybunałem Konstytucyjnym

Przykład 30.

- Obecnie w Polsce obowiązuje mandat wolny, • wybrani posłowie nie muszą głosować zgodnie z tym co mówi jego wyborcy
- Wyborcy nie mogą odwołać obecnie posła
- Nie ma czegoś takiego jak rady narodowe w obecnej RP

Przykład 31.

- Prezydent może tylko odwołać sejm
- Wyborcy nie mają, na tyle dużej mocy prawnej, żeby odwołać Sejm
- ~~W przedmiotowym~~ Prezesa W sejmie nie ma już zwykłego ludu

Przykład 32.

- Sejm obecnie nazywa się Sejmem Rzeczypospolitej Polskiej, a nie Sejmem PRL
- nie istnieje instytucja rad narodowych (charakterystyczne dla państw komunistycznych)
- posłowie Sejmu RP nie mogą być odwoływani przez wyborców za pomocą „recali” (ta procedura obowiązuje w Polsce na szczeblu lokalnym)

Przykład 33.

- W ~~Rzeczypospolitej~~ Polsce istnieje Rzeczypospolitej Polskiej istnieje pluralizm polityczny, a władza jest wybierana w wyborach powszechnych
- Żadne ugrupowanie polityczne nie posiada zapisu w konstytucji, który gwarantowałby jej władzę w państwie
- Konstytucja RP zapewnia ~~wyższość~~ ~~wyższość~~ ~~wyższość~~ możliwość startowania w wyborach osobom pełnoletnim, przez co każdy może uzyskać mandat parlamentarny.

Omówienie zadania 11.2. (poziom wykonania 24%)

Zadanie sprawdzało umiejętność wykorzystania przepisów prawnych dotyczących ustawy o zmianie Konstytucji RP do wskazania różnic ze ścieżką legislacyjną ustawy zwykłej. Zdający mieli wskazać trzy takie różnice, przy tym ich katalog był trzykrotnie wyższy. Najczęściej zdający poprawnie dostrzegali różnice w inicjatywie ustawodawczej oraz w większościach potrzebnych do przegłosowania ustawy. Pierwsze trzy przykłady ilustrują właśnie tego typu rozwiązania, jednak są to rozwiązania, za które zdający nie otrzymali maksymalnej liczby punktów z uwagi na uchybienia. W przykładzie 34. zabrakło w pierwszym i trzecim elemencie odpowiedzi wskazań dotyczących większości w Sejmie RP i Senacie RP, w przykładzie 35. popełniono błąd w większości przy ustawie zwykłej, a w przykładzie 36. zwracają uwagę uchybienia językowe w każdym z elementów odpowiedzi, jak również niedokładne wskazanie różnicy w przypadku liczby posłów uprawnionych do wniesienia projektu ustawy (wyłącznie zaprzeczono, że musi być ich minimum tylu co w ustawie o zmianie Konstytucji RP). Wiele było jednak realizacji całkowicie niepoprawnych, w których zdający popełniali błędy merytoryczne, niewłaściwie porównywali, byli nieprecyzyjni, a bywało, że niektóre elementy odpowiedzi wskazywały na niezrozumienie polecenia. Tego typu realizacje zamieszczono w przykładach 37. i 38.

Przykład 34.

- Ustawa zwykła nie musi być ~~przez~~ uchwalona bezwzględną większością głosów, ona tak
- Projekt zwykłej ustawy może przedłożyć 100 tys. obywateli, ~~to~~ w procesie legislacyjnym tej ustawy nie ma takiego ^{zajęcia}
- ~~W ustawie zwykłej~~ W tej ustawie większość wynosi 2/3 głosów, w procesie legislacyjnym zwykłej, wystarczy zwykła większość głosów!

Przykład 35.

- ustawę zwykłą może przedłożyć 15 posłów
- ustawę zwykłą może przedłożyć 1000 obywateli
- ustawę zwykłą ~~przez~~ uchwała sejm większością ^{bezwzględną} ~~w obecności co najmniej połowy ustawowej~~ ^{liczby} posłów

Przykład 36.

- legislatura zwykła wymaga większości zwykłej, a przetożona wymaga większości kwalifikowanej
- legislatura zwykła nie wymaga 1/3 ustawowej liczby posłów do przetożenia przetożenia
- Senat musi posiadać większość głosów do uchwalenia ustawy

Przykład 37.

- obecność wszystkich posłów
- większość uchwalona większością głosów
- 1/3 ustawowa liczba posłów by przetożyć

Przykład 38.

- proporcjonalność głosów
- referendum
- brak minimalnej liczby ^{osób} ~~sejmików~~ do głosowanie

Omówienie zadania 13.1. (poziom wykonania 21%)

Zadanie sprawiło znaczne problemy zdającym pomimo tego, że do jego poprawnego rozwiązania wystarczyło właściwie użyć zamieszczonych przepisów prawnych z obu paktów ONZ z 1966 roku. Zdający zamiast tego dość często wskazywali na różnice w typach praw i wolności, w generacjach praw człowieka regulowanych przez pakiety, abstrahując od kwestii ich ochrony, której dotyczyło polecenie (jak w przykładach 39., 40. i 41.). Zdający – pisząc o prawach negatywnych czy „wolności od” – bardzo często nie zauważali zatem, że mechanizmy ochronne praw I generacji wymagają od państwa działania. Kwintesencję takiego rozumowania zaprezentowano w realizacji z przykładu 42. Bywały także odpowiedzi, w których rozumowanie zdających może wydawać się właściwe, jednak sformułowanie wypowiedzi nie pozwalało uznać jej za poprawną (przykład 43.). Nierzadko odpowiedzi były próbami przeformułowania przeczytanych przepisów prawnych czy wyciągnięcia z nich

wniosków, przy tym czyniono to nieodpowiednio w całości (przykład 44.) lub w większości (przykład 45.). Realizacja z przykładu 46. jest z kolei egzemplifikacją odpowiedzi wskazujących na niezrozumienie tak polecenia, jak i problematyki praw i wolności człowieka.

Przykład 39.

W I generacji pałd dotyczy ochronę praw człowieka na tle prawnym oraz konnym, bezpieczeństwa jednostki. Natomiast w II generacji ochrona praw człowieka tyczy się gospodarki i dobrobytu zęby np. zapobiegac bezrobociu.

Przykład 40.

Ochrona praw i wolności człowieka I generacji mówi o prawach osobistych i politycznych i mówi o wolności pol⁴. II generacja praw człowieka mówi o prawach ekonomicznych i, wolności do⁴.

Przykład 41.

Prawa I generacji z materiału 1. to prawa negative, omawiające nie państwo nie gwarantować od obywateli, z kolei prawa II generacji z materiału 2. to prawa pozytywne i omawiające nie państwo co zapewnić obywatelom.

Przykład 42.

Ochrona praw i wolności I generacji polega na tym, że państwo nie ingeruje w prawa należne ^{człowiekowi} obywateli, nie pozbawia ich, a ochrona praw i wolności II generacji polega na podjęciu przez państwo czynnych działań w celu zapewnienia ~~dyktatu~~ ludziom konstatacja z praw.

Przykład 43.

Ochrona praw człowieka I generacji posiada suadek, premisse odmowy tych praw, a ochrona praw i wolności człowieka II generacji nie posiada go.

Przykład 44.

Materiał 2. Wykorzystuje się niekiedy szczególami i rozwinietymi artykułami, które obejmują większą sferę ochrony praw i wolności człowieka

Przykład 45.

I generacja zapewniła odmowę med. nieprawnym, tym
kontrolowaniem oraz prawo do obrony, natomiast II generacja
dążyła o wsp. praw międzynarodowych i poprawę warunków
życia.

Przykład 46.

Łomnie ~~praw~~ i wolności człowieka I generacji mogą być łatwo
kontrolowane przez państwo. Prawa II generacji i ich łomnie
jest trudniejsze dla państwa do kontrolowania.

Omówienie zadania 14.2. (poziom wykonania 19%)

Było to najtrudniejsze zadanie z zakresu bloku *Prawo i prawa człowieka*. Wymagało ono wyjaśnienia preferencyjnego dla mniejszości narodowych instrumentu stosowanego w polskich wyborach parlamentarnych. Część błędnych odpowiedzi dotyczyła wyborów do Sejmu RP, ale wyjaśnienie formułowano niepoprawnie, utożsamiając komitet wyborczy mniejszości z partią (przykład 47.) lub stwierdzając, że mniejszości (lub jedna z nich) muszą mieć reprezentację parlamentarną (przykłady 48. i 49.). Wiele odpowiedzi wskazuje na niezrozumienie przez zdających polecenia – nierzadko nie odnoszono się do praw mniejszości a podawano generalne prawa polityczne (przykłady 50. i 51.), czasem wskazywano z kolei na inne prawa przynależne w Polsce mniejszościom (jak w – sformułowanej z defektem – realizacji z przykładu 52.).

Przykład 47.

To rozwiązanie polega na zwołaniu z grupy wyborczego
5% dla ~~uważ~~ partii politycznych, które reprezentują
mniejszości do Sejmu RP.

Przykład 48.

to, ^{przynajmniej} że jeden z posłów w Sejmie musi być
reprezentantem mniejszości narodowej

Przykład 49.

W Sejmie musi być przedstawiciel mniejszości mniejszości, która jest najniższą mniejszością narodową w Polsce.

Przykład 50.

Współalność wyboru preferowanego kandydata

Przykład 51.

Pozwala na uczestnictwo w ~~radach~~ radach uluowych dla losu państwa osobom mniejszości narodowych.

Przykład 52.

Kiedy 20% ~~ludności~~ mniejszości zajmuje dany teren mają oni prawo pozwolenie do posługiwania się językiem mniejszości np. znakach oraz do uczestniczenia w życiu politycznym, kulturalnym itd.

Omówienie zadania 14.3. (poziom wykonania 20%)

W zadaniu tym należało rozstrzygnąć, czy Konwencja ramowa o ochronie mniejszości narodowych jest źródłem prawa wtórnego Unii Europejskiej, przy tym w materiale do wiązki zadań znalazła się informacja, że jest to konwencja Rady Europy. Zdający bardzo często rozstrzygali pozytywnie, budując różne uzasadnienia (jak w przykładach 53., 54. i 55.). Czasem zauważano, że jest to konwencja Rady Europy, ale mimo tego rozstrzygano pozytywnie, starając się budować narrację o związkach obu organizacji (jak w przykładach 56. i 57.). Bywały też odpowiedzi, których uzasadnienia można traktować jako przejaw problemów w czytaniu ze zrozumieniem oraz braków w podstawowej wiedzy dotyczącej systemu prawa, przy tym towarzyszyły takim odpowiedziom tak rozstrzygnięcia poprawne (jak w przykładzie 58.), jak i niepoprawne (jak w przykładzie 59.).

Przykład 53.

Rozstrzygnięcie – ~~nie~~.

Uzasadnienie – ...Ponieważ prawo to nie było w początkowych...
...zatożeniach UE, zostało ono ustanowione później...

Przykład 54.

Rozstrzygnięcie – TAK.

Uzasadnienie – prawo wójtów UE ~~to~~ mówi o wypełnieniu mniejszości narodowych i języków ^{na} terenie kraju.

Przykład 55.

Rozstrzygnięcie – Tak.

Uzasadnienie – konwencja obowiązuje kraje Rady Europy.
Rada Europy strzegła prawo zgodnie z prawem Unii Europejskiej

Przykład 56.

Rozstrzygnięcie – Tak.

Uzasadnienie – Rada Europejska ~~stara~~ i jej prawa stanowiły bazę do powstania Unii Europejskiej.

Przykład 57.

Rozstrzygnięcie – Tak.

Uzasadnienie – konwencja obowiązuje kraje Rady Europy.
Rada Europy strzegła prawo zgodnie z prawem Unii Europejskiej

Przykład 58.

Rozstrzygnięcie – NIE...

Uzasadnienie – są to prawa zapisane w Konstytucji RP

Przykład 59.

Rozstrzygnięcie – Tak.

Uzasadnienie – Nie są to ustawa z tytułu, wtedy byłoby to prawo pismotne, a tak, jest to prawo ustne.

Omówienie zadania 15.2. (poziom wykonania 21%)

Kolejne bardzo trudne zadanie z zakresu bloku *Zagadnienia międzynarodowe* sprawdzało znajomość typów ładu międzynarodowych oraz umiejętność argumentacji, jak również orientację w stosunkach międzynarodowych. Część odpowiedzi, za które nie przyznano

punktu, to takie, w których zdający popełniali błędy logiczne w argumentacji, formułując niepoprawny argument (przykład 60.) bądź kontrargument (przykład 61.) wobec policentrycznego charakteru współczesnego ładu międzynarodowego. Bywały też odpowiedzi błędne merytorycznie, w których za jedyne supermocarstwo uznawano Rosję (przykład 62.) czy Unię Europejską (przykład 63.). Argument z tej ostatniej realizacji wskazywał z kolei na niewłaściwe rozumienie pojęcia ładu policentrycznego przez zdającego. W wielu odpowiedziach do tego zadania trudno dopatrzyć się jakiegokolwiek orientacji zdających w sprawdzanej problematyce (jak w realizacjach z przykładów 64. i 65.).

Przykład 60.

Argument – ZSRK upadło przez to hegemonie wtedy
przejęło USA

Kontrargument – Po upadku tego ładu powstał na siłach
przebrały Chiny przez co znów występował ład dwubiegunowy
nie było już hegemonu.

Przykład 61.

Argument – Rozpadły się dwa bloki państw, w których dwa
mocarstwa dominowały. Coraz większą rolę zaczęły odgrywać
inne państwa.

Kontrargument – Po upadku ładu japońskiego siły mocarstw
światowych nie zaczęły się równoważyć. Pojawiły się
inne dominujące strony w stosunkach międzynarodowych.

Przykład 62.

Argument – Obecnie mamy wiele krajów, które dominują
w różny sposób. Rosja militarnie i politycznie, Chiny
gospodarczo, USA również kiedyś w stały by się supermocarstwami

Kontrargument – Wciąż jedynym supermocarstwem
jest Rosja

Przykład 63.

Argument – ~~Pa~~ Europa aktualnie nie jest podzielona na strefy wpływu, państwa są samodzielne, niepodległe i samostanowiące o sobie.

Kontrargument – Po wojnie narodził się nowy ład skupiający kraje europejskie pod jednym przywództwem (obecnie: unia Europejska).

Przykład 64.

Argument – ~~W~~ W tym ładzie, który ład został zadeklarowany przez więcej państw niż te w Ameryce.

Kontrargument – głównymi osobami, które zadeklarowały ład byli przedstawiciele państw, których w największym stopniu dotyczyło wydarzenie.

Przykład 65.

Argument – skupiono się tylko na jednym państwie do pomocy mu i jego odbudowie, nie pomoc od innych.

Kontrargument – wsparcie było udzielone wielu potrzebującym tego państwom.

Omówienie zadania 19.2. (poziom wykonania 11%)

Omawiane tu zadanie okazało się najtrudniejszym tak spośród zadań z bloku *Zagadnienia międzynarodowe*, jak i w całym arkuszu. Zadanie wymagało wiedzy z zakresu konfliktów na Środkowym Wschodzie, umiejętności argumentowania oraz czytania ze zrozumieniem. Bywały odpowiedzi, w których poprawnie formułowano kontrargument (właściwie określano brak ewentualnego związku przyczynowo-skutkowego między opisywanymi w tekstach wydarzeniami), ale niewłaściwie budowano argument (jak w przykładach 66. i 67.). Część zdających próbowała odnosić się do obu tekstów, ale nie realizowała polecenia, co pokazują odpowiedzi z przykładów 68. i 69. Bywały też realizacje, w których formułowano argument i kontrargument wobec obecności sił międzynarodowych w Afganistanie (jak w przykładach 70. i 71.).

Przykład 66.

Argument –	W wyniku interwencji ZSRR na Afganistan doszło do interwencji USA. Właśnie dlatego przeto nie w miejsce polskiego JSF opiera się tylko z
Kontrargument –	Do interwencji JSF nie doszło w wyniku interwencji ZSRR na Afganistan, ale w wyniku przejęcia tam władzy przez muzułmańskie ekstremistów

Przykład 67.

Argument –	Silny międzynarodowe miały zapewnić warunki bezpieczeństwa i ustabilizować sytuację w kraju, który przez kilka lat ponosił w nim wojnę
Kontrargument –	W Związku Radzieckim w latach 90. XX wieku istniała obawa, że międzynarodowe jest to samo, co w latach 2007-2014

Przykład 68.

Argument –	W teście 1 jest mowa o ~~nieustabilizacji w teście~~ ciągłym napięciu wojennym z krajami muzułmańskimi, co za tym idzie potrzebowała wsparcia z ustabilizowaniem wewnętrznym państwa
Kontrargument –	ustabilizowanie wewnętrznej sytuacji nie wymagało wojny międzynarodowej

Przykład 69.

Argument –	Bojownicy broniли swojego kraju militarnie, używając broni. A Rosja atakowała nie tym samym sposobem, więc aby zahamować rozwój wydanego ^{przeszło} polepsza
Kontrargument –	Ta misja miała na celu poprawę warunków bytowania ale ewentualnie trapienie internowania przy rozróżnieniu działań wojennych

Przykład 70.

Argument –	Wojna w jej miejsce wystąpienie krytyki zbrojnego było powodem do ingerencji sił międzynarodowych
Kontrargument –	Kraj chce sobie radzić ~~z pomocą~~ nie potrzebując dodatkowej pomocy w postaci sił międzynarodowych

Przykład 71.

Argument –	Z powodu stanu wojny spowodowano siły międzynarodowe ~~z pomocą~~
Kontrargument –	Siły międzynarodowe nie pomagają walczyć na wojnie, lecz utabilizować życie w tym kraju i poprawić warunki bezpieczeństwa ludności

Omówienie zadania 21. (poziom wykonania 18%)

Zadanie rozszerzonej odpowiedzi: wypowiedź argumentacyjna okazało się dla zdających najtrudniejsze spośród zadań z zakresu bloku *Państwo i polityka*. Dotychczasowe trzy egzaminy w Formule 2023 pokazują zatem, że poziom wykonania takiego zadania jest warunkowany zakresem merytorycznym, a nawet – przynależnością zadania do określonego bloku. Warto podkreślić, że umiejętne wykorzystanie materiałów źródłowych (bez szczegółowej wiedzy przedmiotowej) umożliwiło częściową realizację dwóch pierwszych aspektów i pełną realizację aspektu związanego z rozważaniem. Taką pracę – wycenioną na 5 punktów – zaprezentowano w przykładzie 72. Z kolei realizacja z przykładu 73. stanowi egzemplifikację znacznych braków i niewłaściwego podejścia do rozważania – w pracy tej bowiem nie skorzystano w tym aspekcie z żadnego z materiałów źródłowych, a pozostałe aspekty zostały ocenione jako zrealizowane częściowo (wynik – 2 punkty). Oczywiście, często bywały prace, w których realizacji zadania nie podjęto, bądź uczyniono to w sposób niepozwalający egzaminatorowi na wystawienie choćby punktu (jak w przypadku realizacji z przykładu 74.).

Przykład 72.

W Polsce wybory do Sejmu RP i Senatu RP przeprowadzane są za pomocą różnych systemów wyborczych. Wybory do Senatu RP są większościowe, ~~a nie~~ a do Sejmu RP proporcjonalne. Ze względu na swoją specyfikę w różny sposób wpływają na to, jak reprezentowane są grupy mniejszościowe w parlamencie.

Wybory wielkosocjalne, w których transne są jednomandatowe okręgi wyborcze pozwalają wybraniem oddać odolac głos, który ma znaczenie na konkretnego kandydata z ich okręgu, które Sprawa to, że w wyborach wielkosocjalnych mają szansę wygrać kandydaci reprezentujący grupy mniejszościowe jeżeli są popularni w danym okręgu. Przykładem w wyborach do Senatu RP z roku 2023 w okręgu nr 1 wygrał kandydat Nowej Lewicy, partii, która w skali kraju ma w wyborach do Sejmu RP w tym samym roku osiągnąć poparcie 8,61% w skali kraju. W tym konkretnym przypadku warto jednak wrzucić uwagę na to, że w których ~~to~~ ^{to} komitety wyborcze postanowiły w danym okręgu wystawić kandydata z tylko jednego z nich, co wpłynęło na to, że reprezentacja grup mniejszościowych była większa, ponieważ widział, że wyniki wyborów do Sejmu RP (6,33%) i Senatu RP (39,36%) Nowej Lewicy w okręgu 1 znacząco się różniły. Warto też zwrócić uwagę na klauzulę zapobiegawczą w wyborach.

komitetów i 8% dla koalicyjnych, żeby komitet mógł wejść do Sejmu RP. Przykładem Zjednoczona Lewica jako komitet koalicyjny nie przekroczył progu 8% w wyborach do Sejmu RP w 2015r, co zmniejszyło reprezentację ~~tych~~ grup mniejszościowych ~~w Sejmie RP~~.

Wybory wielokresiowe ~~na~~ jednak nie zawsze są sprzyjające dla grup mniejszościowych przez swoją specyfikę i skłonność objęcia do głosowania na ^{większe} ~~większe~~ partię. Przykładem wybory do Senatu RP z 2015r. pokazuje, że niektóre komitety mimo poparcia w skali kraju nie uzyskały mandatu (~~Homotetia~~) (Zjednoczona Lewica) lub uzyskały ich nieproporcjonalnie mało w odniesieniu do poparcia (PSL z ~~poparciem~~ 7,40% w skali kraju i tylko jednym mandatem). W zestawieniu z wynikami wyborów do Sejmu RP z tego samego roku partie PSL miały 5,13% poparcia w skali kraju a uzyskały 16 mandatów. Jest to więc przykład mniejszej partii, która w wyborach do Senatu RP miała mniejsze poparcie niż do Sejmu RP, a otrzymała w nich mniej mandatów niż w tych do Sejmu RP, ~~co sprzeczne~~ co potwierdza ze w niektórych sytuacjach wybory wielokresiowe nie służą lepszej reprezentacji grup mniejszościowych albo nawet je zmniejsza. Stosowanie jednomandatowych okręgów wyborczych sprawia też, że ~~ma~~ znaczenie głosu jednego obywatela może być nierówne względem głosu obywatela z innego okręgu przez to, że ~~to~~ okręgi różnią się między sobą ilością ~~tych~~ wyborców, a z każdego okręgu wybierany jest jeden kandydat, co także może zmniejszać reprezentację grup mniejszościowych.

Jednakże wybory wielokresiowe jak i proporcjonalne mają wiele i zalet, ~~po~~ względem reprezentacji grup mniejszościowych. Warto także ocenić, która lepiej służy temu celowi.

Przykład 73.

Systemy wyborcze obowiązujące w wyborach do Sejmu RP oraz w wyborach do S. Senatu RP są różne.

Wybory do Sejmu są 5-przymiotnikowe, powszechne, bezpośrednie, równe, tajne oraz proporcjonalne. Tem ostatni przymiotnik stanowi kluczową rolę. Dzięki temu z jednego okręgu kandydaci z więcej niż jednej partii zostają posłami.

W wyborach do Senatu RP jest inaczej. Przed wszystkim odmiennie od reszty wyborów one są równe. Jest to związane z tym, że w każdym okręgu jest inna liczba osób oddających głos. Oprócz tego wybory te są większościowe, więc Senatorem z danego okręgu może zostać tylko jedna osoba.

Wybory większościowe mogą lepiej służyć reprezentacji grup mniejszościowych, ponieważ poprzez wystawienie tego jednego kandydata z tej jednej partii może pojawić się poczucie podłej reprezentacji w tak ważnej instytucji jak Senat. Sprawiłoby, że taka mniejszość

pochoje, że ich głos jest słyszalny już nie tylko w ich okręgu, ale też w całym kraju.

Jednak problemy powstają, gdy ta mniejszość jest faktycznie tą „mniejszą” grupą. Wtedy mniejszość przynosi posiadania tylko jednego senatora na cały okręg jest dla tych mniejszości niekorzystny. W wypadku głosowania na całkowite imię kandydata przez resztę osób uprawnionych w okręgu, mniejszość oddała w ciemno. Skutkuje to brakiem jakiegokolwiek reprezentacji w skali krajowej, gdy inny kandydat zdobędzie tą większość.

Z tego wynika, że wprowadzenie różnicy obywateli w wyborach do Sejmu oraz Senatu jest o wiele lepsze niż korzystanie z tego samego przyrównania przy każdych wyborach.

Przykład 74.

Systemy wyborcze do Sejmu RP i Senatu RP
~~wyglądają podobnie. Państwo organizuje głosowanie, gdzie ludzie wybierają, jakie partie chcą być w Parlamencie. W zależności od tego, jakie partie ma poparcie, dostaje określoną liczbę mandatów. Liczba mandatów to liczba osób, która z danej partii będzie zasiadać w Sejmie RP bądź w Senacie RP.~~
 wyglądają podobnie. Państwo organizuje głosowanie, gdzie ludzie wybierają, jakie partie chcą być w Parlamencie. W zależności od tego, jakie partie ma poparcie, dostaje określoną liczbę mandatów. Liczba mandatów to liczba osób, która z danej partii będzie zasiadać w Sejmie RP bądź w Senacie RP.

Jednak taki system jest niekonystny dla grup mniejszościowych, którym trudno jest zbierać tyle głosów, by dostać mandat, by być częścią parlamentu.

Są głosy, mówiące, że wybory większościowe mogą lepiej służyć reprezentacji grup mniejszościowych niż wybory proporcjonalne. Wtedy grupy mniejszościowe mogłyby mieć większe szanse na wstąpienie do radu.

Jednocześnie część ludzi uważa, że wybory proporcjonalne są bardziej konystne dla mniej licznych grup. Wtedy dane grupy nie musiałby mieć większości głosów, by znaleźć się w parlamencie. Wybory do Sejmu RP z 2015 r. pokazują, że pozostałe komitety wyborcze, mimo poparcia wynoszącego 0,87%, dostały mandat, by jako mniej znaczące partie też miały wpływ na losy państwa.

Nie da się jednoznacznie stwierdzić jaki system wyborów - większościowy czy proporcjonalny - ma więcej zalet dla grup mniejszościowych.

3. Zadania, z którymi zdający poradziili sobie najlepiej

W tej części przeanalizujemy zadania, które okazały się dla zdających najłatwiejsze.

Przyjmiemy do analizy, że są to zadania, których poziom wykonania był wyższy niż średnia z arkusza o więcej niż 10 punktów procentowych. Jest to 15 zadań: dwa zadania z kategorii łatwych (zad. 1.2., i 12.1.), wszystkie jedenaście zadań umiarkowanie trudnych (zad.: 2.1., 2.2., 3.1., 3.3., 5.1., 7.2, 8.1., 10.1., 16.2., 18.1. i 18.2.) oraz zadania 3.2. i 7.1. z kategorii zadań trudnych.

Sześć spośród wskazanych tu zadań to zadania zamknięte: pięć zadań wielokrotnego wyboru – zad.: 7.1., 8.1., 10.1., 12.1. i 18.1. oraz jedno zadanie prawda–fałsz – zad. 3.3. (a zatem ponad połowa zadań tego rodzaju została rozwiązana na wskazanym poziomie). Dwa zadania (zad.: 1.2. i 5.1.) z omawianej kategorii były zadaniami krótkiej odpowiedzi o charakterze zamkniętym (a zatem trzecia część zadań tego typu została rozwiązana na wskazanym poziomie). Pozostałe sześć zadań z omawianej kategorii stanowiły zadania krótkiej odpowiedzi, w których należało skonstruować nieco dłuższą wypowiedź (a zatem mniej niż czwarta część zadań tego typu została rozwiązana na wskazanym poziomie). Warto podkreślić, że w tych ostatnich zadaniach polecenia wymagały uzasadnienia (zad. 2.1.), rozstrzygnięcia i uzasadnienia (zad.: 2.2., 7.2.), sformułowania kontrargumentu do tezy (zad. 3.1.), wyciągnięcia wniosku i uzasadnienia (zad. 16.2.) oraz wyjaśnienia przyczyny (zad. 18.2.).

Widzimy, że spośród zadań z omawianej tu kategorii 2/3 (dziesięć) zadań dotyczyło zakresu bloku *Człowiek i społeczeństwo*, po dwa zadania – bloków *Zagadnienia międzynarodowe* (zad.: 18.1. i 18.2.) oraz *Państwo i polityka* (zad.: 7.1. i 10.1.), a jedno zadanie (zad. 12.1.) – bloku *Prawo i prawa człowieka*. W przypadku pięciu zadań z trzech bloków wskazanych jako ostatnie aż cztery były zadaniami zamkniętymi – właśnie z takim charakterem można wiązać zadowalające wyniki tych zadań. Pozostałe dwa zadania zamknięte dotyczyły treści pierwszego z bloków.

Jedynym zadaniem otwartym nieprzynależącym do bloku *Człowiek i społeczeństwo* a rozwiązany na omawianym tu poziomie było zadanie 18.2., w którym – na podstawie mapy politycznej wyodrębniającej państwa członkowskie Unii Europejskiej i państwa nienależące do tej organizacji – należało rozpoznać przyczynę różnego oznaczenia państw na mapie.

Z siedmiu zadań otwartych, których tematyka dotyczyła bloku *Człowiek i społeczeństwo*, trzy zadania (zad.: 2.2., 3.1. i 16.2.) weryfikowały nade wszystko (lub wyłącznie) wymaganie ogólne *Wykorzystanie i tworzenie informacji*. W pierwszym z nich należało wykazać się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych i zgodnie z nimi rozstrzygnąć i uzasadnić podaną tezę. Pozostałe dwa zadania wymagały właściwego odczytania innego rodzaju materiałów źródłowych – wykresów z danymi dotyczącymi stratyfikacji społecznej (zad. 3.1.) oraz tabeli z danymi z badań opinii publicznej (zad. 16.2.). W pierwszym z nich – odnosząc się do danych – należało uzasadnić, że zastosowanie kryterium dochodowego i zawodowego daje niejednakowe rozmieszczenie jednostek w stratyfikacji społecznej, a w drugim – wyciągnąć wniosek na temat związku między dwoma zmiennymi, także z odniesieniem do danych. Umiejętność wykorzystania danych (w tym przypadku: z partycypacji w budżecie obywatelskim) była także weryfikowana w zadaniu 7.2., niemniej do prawidłowego rozstrzygnięcia i uzasadnienia była potrzebna znajomość pojęcia (w tym przypadku: kultury politycznej uczestnictwa). Ostatnim z zadań otwartych, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej a w których należało skonstruować nieco dłuższą wypowiedź, było zadanie 2.1. – jego rezultat świadczy o tym, że maturzyści nie mają na ogół problemu z rozpoznawaniem stereotypu i jego cech.

Dość wysoki wynik zadania 1.2. – zadania sprawdzającego wiedzę pojęciową (nazwę procesu socjalizacji) – potwierdza (obok rezultatów wskazanego wyżej zadania 2.1.), że maturzyści nie mają większych trudności z problematyką psychospołeczną. Drugim relatywnie łatwym zadaniem otwartym, w którym należało wykazać się znajomością nazw, było zadanie 5.1., przy tym warto podkreślić, że tak ujęty aspekt problematyki etnicznej

(rozpoznawanie państw na podstawie opisów etniczności społeczeństw tych państw) okazał się dla maturzystów prostszy niż kwestia rozróżniania narodowości i obywatelstwa (zad. 14.1.) oraz rozmieszczenia mniejszości w Polsce (zad. 4.2.).

Wnioski i rekomendacje

Wymagania, którym powinien sprostać maturzysta wybierający wiedzę o społeczeństwie na egzaminie, są tematycznie różnorodne (z zakresu głównie: socjologii, nauk o polityce i administracji, nauk prawnych, nauk o stosunkach międzynarodowych, a w mniejszym stopniu także z psychologii oraz z etnologii i antropologii). Wskazana różnorodność idzie w parze z koniecznością wykorzystania nabytych umiejętności oraz kreatywnego zastosowania pozyskanej wiedzy merytorycznej. Rezultaty egzaminu kolejny raz przeczą opinii, że można uzyskać wysoki wynik z matury z wiedzy o społeczeństwie, posiadając jedynie orientację w bieżących wydarzeniach społeczno-politycznych, a bez należytej wiedzy z różnych poziomów nauczania przedmiotu, także charakterystycznej dla zakresu rozszerzonego.

Warto zwrócić uwagę na relatywnie wysoki poziom wykonania zadań z bloków *Człowiek i społeczeństwo* (poziom wykonania 47%), choć wyniki te w kolejnych egzaminach w Formule 2023 roku obniżają się. Trudne dla tegorocznych maturzystów okazały się zadania z bloku *Państwo i polityka*, chociaż ich poziom wykonania (36% bez zadania rozszerzonej odpowiedzi) wzrasta od 2023 roku. W tegorocznej maturze znacznie obniżył się poziom wykonania zadań z bloku *Prawo i prawa człowieka* – wyniósł on tylko 34%. Cieszy, że – inaczej niż w dotychczasowych maturach – zadania z bloku *Zagadnienia międzynarodowe* nie zostały rozwiązane na poziomie niższym niż średnia z arkusza – ich poziom wykonania wyniósł bowiem tyle samo, co średnia arkusza - 36%.

Zadanie rozszerzonej odpowiedzi: wypowiedź argumentacyjna – inaczej niż w zeszłym roku – stało się ponownie zadaniem bardzo trudnym (poziom wykonania – 18%), co warto podkreślić także z uwagi na jego zachowanie w kolejnej odsłonie matury w Formule 2023. Lepiej zdający rozwiązali zadanie rozszerzonej odpowiedzi: pismo formalne. Jednak – mimo znacznych redukcji wymagań prawnych przeprowadzonych na rok przed egzaminem – okazało się ono dla maturzystów nadal trudnym, choć łatwiejszym niż w ubiegłym roku (poziom wykonania – 30%). W parze z powyższym idą pogarszające się wyniki zadań krótkiej odpowiedzi wymagających sformułowania wypowiedzi polegającej na uzasadnieniu, porównaniu czy wyjaśnieniu zjawisk bądź procesów – ich poziom wykonania wyniósł 35%. Cieszą z kolei relatywnie dobre rezultaty zadań zamkniętych (poziom wykonania – 50%) oraz zadań z luką i zadań krótkiej odpowiedzi wymagających podania nazw (poziom wykonania – 44%).

Kluczową umiejętnością kształtowaną na poszczególnych etapach edukacji jest czytanie ze zrozumieniem. Analiza rozwiązań zdających (także tych zamieszczonych w komentarzu) pozwala wnioskować, że niejednokrotnie błędy wynikają z niezrozumienia nie tylko materiałów źródłowych, w tym tekstów naukowych czy publicystycznych, ale i poleceń do zadań. Wskazane byłyby zatem ćwiczenia polegające na pracy z tekstem oraz innymi formami źródeł, w tym z użyciem dotychczasowych zadań maturalnych. Kolejne ważne umiejętności, w które powinien zostać wyposażony każdy maturzysta, to umiejętności analizy i syntezy. Ważne jest więc, aby w procesie dydaktycznym ćwiczyć te umiejętności – umiejętności konieczne do wyjaśnienia, uzasadnienia, argumentowania czy rozwiązania problemu. Następną umiejętnością, którą warto ćwiczyć, jest niewątpliwie komunikatywne, precyzyjne stosowanie terminologii z zakresu przedmiotu. Z analizy rozwiązań zdających wynika, że często próbują oni parafrazować fragmenty tekstu źródłowego albo udzielają

odpowiedzi, przepisując te fragmenty, przy tym czynią to na tyle nieudolnie, że zaburzeniu ulega logika wypowiedzi, co było widoczne w rozwiązaniach wielu zadań.

Kształcenie powyżej wskazanych umiejętności jest niewykonalne w sytuacji braku, choćby elementarnej, wiedzy z zakresu przedmiotu. Zatem cały proces kształcenia umiejętności jest integralnie powiązany z nabywaniem wiedzy, rozumieniem treści przedmiotowych. Im wiedza będzie bardziej uporządkowana i precyzyjna, tym skuteczniej będzie przebiegał proces jej zastosowania w nowych sytuacjach poznawczych, nie tylko podczas egzaminu maturalnego.